

Brüssel, 20.12.2023
COM(2023) 798 final

ANNEX

LISA

järgmise dokumendi juurde:

Soovitus: NÕUKOGU OTSUS,

millega antakse luba alustada läbirääkimisi Euroopa Liidu ja Šveitsi Konföderatsiooni vahel institutsiooniliste lahenduste üle siseturgu käsitlevate ELi ja Šveitsi kokkulepete puhul ning kokkulepete üle, mis on aluseks Šveitsi alalisele panusele liidu ühtekuuluvusse ja Šveitsi osalemisele liidu programmides

LISA

JUHISED LÄBIRÄÄKIMISTE PIDAMISEKS INSTITUTSIOONILISTE SÄTETE ÜLE SISETURGU KÄSITLEVATE ELI JA ŠVEITSI KOKKULEPETE PUHUL NING ŠVEITSI OSALEMISEL LIIDU PROGRAMMIDES ŠVEITSI ALALISE PANUSE ALUSEKS OLEVATE KOKKULEPETE PUHUL

1. Institutsioonilised sätted

1.1. Üldpõhimõtted

Poolte ühine eesmärk peaks olema tagada siseturul ühtsus ja õiguskindlus. Selleks tuleks läbirääkimistel jõuda kokkuleppele institutsioonilistes sätetes, mis lisatakse kõikidesse kehtivastesse ja tulevastesse siseturгу käsitlevatesse ELi ja Šveitsi kokkulepetesse.

Seda eesmärki silmas pidades peaksid institutsioonilised sätted sisaldama järgmisi olulisi põhimõtteid ja elemente:

- liidu õigustiku ühetaoline tõlgendamine ja kohaldamine: kohustus tõlgendada ja kohaldada liidu õigustikku, sealhulgas riigiabi eeskirju ühetaoliselt kogu siseturul. See eeldab, et kokkuleppeid Šveitsiga ja nendes osutatud liidu õigusakte tõlgendatakse ja kohaldatakse kooskõlas Euroopa Liidu Kohtu praktikaga nii enne kui ka pärast vastava kokkuleppe allkirjastamist;
- dünaamiline ühtlustamine: kokkuleppeosaliste kohustus tagada asjakohase otsustamismenetluse ja liidu õigustiku Šveitsi õiguskorda inkorporeerimiseks määratava maksimaalse tähtaja abil, et siseturгу käsitlevad kokkulepped Šveitsiga ühtlustatakse liidu õigustiku arenguga dünaamiliselt;
- vaidluste lahendamine: tõhus vaidluste lahendamise mehhanism, millega kaitstakse Euroopa Liidu Kohtu pädevust tõlgendada liidu õigust. Selleks tuleks luua sõltumatu vahekohus. Kui kokkulepete sätete kohaldamine hõlmab liidu õiguse mõisteid, peaks vahekohtul olema kohustus pöörduda Euroopa Liidu Kohtusse, kes teeb vahekohtu jaoks õiguslikult siduva otsuse;
- kokkulepete omavaheline seotus: menetlus, mida tuleb järgida, kui üks kokkuleppeosaline leiab, et teine kokkuleppeosaline ei ole vahekohtu otsust täitnud, sealhulgas esimese võimalus võtta asjaomase kokkuleppe või mis tahes muu siseturгу käsitleva kokkuleppe raames proportsionaalseid ja tõhusaid kompensatsioonimeetmeid, näiteks sellise kokkuleppe või selliste kokkulepete täielik või osaline peatamine. Kehtivad sätted 2002. aasta aprillis sõlmitud ELi ja Šveitsi vaheliste kokkulepete lõpetamise kohta tuleks säilitada;
- tulevikku suunatud institutsioonilised lahendused: läbirääkimistel kehtestatud institutsioonilisi sätteid tuleks kohaldada kehtivate ja tulevaste siseturгу käsitlevate kokkulepete suhtes ning need peaksid olema identsed, välja arvatud tehniliselt põhjendatud kohandused.

1.2. Institutsiooniliste sätete kohaldamine

1.2.1. Siseturгу käsitlevad kehtivad kokkulepped Šveitsiga

Siseturгу käsitlevaid kehtivaid kokkuleppeid Šveitsiga tuleks muuta, et lisada läbirääkimistel kokku lepitud identsed institutsioonilised sätted.

Eelkõige tuleks kaaluda läbirääkimisele tulevate institutsiooniliste sätete lisamist järgmistele siseturгу käsitlevatele kehtivatele kokkulepetele:

- isikute vaba liikumist käsitlev kokkulepe;

- õhutranspordialane kokkulepe;
- kaupade ja reisijate raudtee- ja maanteeveo kokkulepe;
- põllumajandustoodetega kauplemise kokkulepe;
- vastavushindamise vastastikuse tunnustamise kokkulepe.

1.2.2. Siseturgu käsitlevad tulevased kokkulepped Šveitsiga

Institutsioonilisi sätteid, mille üle peetakse läbirääkimisi, tuleks vajaduse korral kohaldada ka mis tahes tulevaste siseturgu käsitlevate kokkulepete suhtes, mis võidakse Šveitsiga sõlmida. See kehtib ka kokkulepete kohta, mille üle läbirääkimiseks on juba luba antud, eelkõige elektri ja toiduohutuse valdkonnas. Neid tuleks analoogia põhjal kohaldada tulevases tervishoiuvaldkonnas kokkuleppes, kui sellega nähakse ette Šveitsi osalemine ELi mehhanismides ja võrgustikes.

Läbirääkimisi kokkulepete üle, millega antakse Šveitsile juurdepääs siseturu muudele valdkondadele, ei tohiks lõpule viia enne institutsioonilisi sätteid käsitlevate läbirääkimiste lõpuleviimist.

2. Riigiabi

Võrdsete konkurentsitingimuste tagamiseks siseturul tuleks ELi liikmesriikide ja Šveitsi suhtes kohaldatavad riigiabi eeskirjad lisada vähemalt nii õhutranspordialasesse kokkuleppesse kui ka kaupade ja reisijate raudtee- ja maanteeveo kokkuleppesse, samuti tulevastes siseturgu käsitlevatesse kokkulepetesse, sealhulgas elektrialasesse kokkuleppesse. Lisaks peaks mis tahes riigiabi kontroll põhinema materiaal- ja menetlusõiguse normidel, mis on samaväärsed ELis kohaldatavate normidega.

3. Šveitsi panus liidu ühtekuuluvusse

Läbirääkimised peaksid hõlmama ka ELi ja Šveitsi kokkulepet, mis on aluseks Šveitsi regulaarsele, ühiselt kokkulepitud ja õiglasele panusele ELi ühtekuuluvusse. Selline panus on keskse tähtsusega Šveitsi osalemiseks siseturul. Seetõttu tuleks kokkuleppega luua pikaajaline finantsmehhanism, millega nähakse ette Šveitsi rahaline panus ELi majanduslikku ja sotsiaalsesse ühtekuuluvusse.

Esimene alalise mehhanismi raames antav panus peaks sisaldama täiendavat rahalist kohustust, mis hõlmab ajavahemikku alates 2024. aasta lõpust kuni alalise mehhanismi jõustumiseni. See kohustus peaks nõuetekohaselt kajastama Šveitsi ja ELi partnerluse ja koostöö taset kõnealusel ajavahemikul.

4. Osalemine liidu programmides

4.1. Üldpõhimõtted

Läbirääkimised peaksid hõlmama eraldiseisvat kokkulepet, milles tuleks sätestada Šveitsi liidu programmides osalemise üldtingimused.

Kokkulepe peaks:

- tagama õiglase tasakaalu liidu programmides osaleva Šveitsi panuse ja saadava kasu vahel;
- nägema ette liidu programmides osalemise tingimused, sealhulgas eri programmides ja nende halduskuludes osalemiseks antava rahalise panuse kalkulatsioon. Kõnealust panust käsitatakse vastavalt finantsmääruse artikli 21 lõikele 5 sihtotstarbelise tuluna;

- see ei anna Šveitsile liidu programmide suhtes otsustusõigust, välja arvatud juhul, kui selline õigus on vastavas liidu vahendis ette nähtud;
- kindlustama liidu õiguse tagada usaldusväärne finantsjuhtimine ja kaitsta oma finantshuve.

Kokkuleppes tuleks kindlaks määrata Šveitsi poolt liidu üldeelarvesse makstava rahalise panuse tase.

Kokkuleppes tuleks sätestada liidu rahaliste vahendite usaldusväärse finantsjuhtimise eeskirjad. Eelkõige tuleks kokkuleppega ette näha liidu finantshuvide nõuetekohane kaitse, sealhulgas rikkumiste, näiteks kelmuste või pettuste ärahoidmine, avastamine, kõrvaldamine ja uurimine, kaotatud, alusetult makstud või ebaõigesti kasutatud summade tagasinõudmine ning asjakohasel juhul halduskaristuste kehtestamine. Euroopa Pettustevastane Amet (OLAF) võib korraldada haldusjuurdlusi, sealhulgas kohapealseid kontrole ja inspekteerimisi. Euroopa Prokuratuur võib uurida liidu finantshuve kahjustavaid kuritegusid ja esitada nende eest süüdistusi.

Komisjon peaks läbirääkimiste käigus hindama võimalust lisada tagasiulatuva mõjuga klausel ajutise kohaldamise kohta.

Kokkuleppes tuleks sätestada eeskirjad Šveitsi osalemiseks liidu programmide juhtimisstruktuurides vastavas liidu õigusaktis sätestatud tingimustel.

Kokkuleppega tuleks ette näha Šveitsi võimalik osalemine muudes liidu programmides kokkuleppele lisatud ühe või mitme protokollu kaudu. Kokkuleppe alusel loodud organ peaks sellised protokollid vastu võtma lihtsustatud korras.

Kokkulepe peaks olema kooskõlas asjaomaste ELi poliitikavaldkondade ja eesmärkidega.

4.2. Konkreetsed põhimõtted

Protokollis või protokollides, milles käsitletakse Šveitsi osalemist raamprogrammis „Euroopa horisont“, Euratomi teadus- ja koolitusprogrammis, ITERi ja tuumasünteesienergeetika arendamise Euroopa ühisettevõttes, programmis „Digitaalne Euroopa“ ja programmis „Erasmus+“, tuleks sätestada konkreetsed tingimused Šveitsi osalemiseks nendes programmides.

Copernicuse puhul tuleks üldpõhimõtted ja konkreetsed tingimused Šveitsi osalemiseks ELi kosmoseprogrammi Copernicuse komponendis või selle osades kehtestada kooskõlas ELi kosmoseprogrammi määrase asjakohaste sätetega, eelkõige selle artikli 3 punktiga c ning artiklitega 7 ja 24.

5. Isikute vaba liikumist käsitlev kokkulepe

5.1. Isikute vaba liikumine ja pikaajalise elaniku staatus

Ilma et see piiraks kohustust inkorporeerida kehtiv ja tulevane liidu õigus isikute vaba liikumist käsitlevasse kokkuleppesse ning austades liikmesriikidevahelise diskrimineerimise keelu ja vastastikkuse põhimõtet, võib isikute vaba liikumise valdkonnas olla vaja leppida kokku kehtiva liidu õigustiku konkreetsetes piiratud kohandustes. Need võivad olla seotud parema kaitsega väljasaatmise eest, majanduslikult mitteaktiivsete ELi kodanike alalise elamisloaga, riiklike isikutunnistuste biomeetrilisi tunnuseid käsitlevate nõuetega ja kohaldatavate eranditega sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimisel¹. Kohandused ei

¹ Ühiskomitee 31. märtsi 2012. aasta otsus 1/2012, millega asendatakse isikute vaba liikumist käsitleva kokkuleppe II lisa sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta, ELT L 103, 13.4.2012, lk 51–59.

tohiks kaasa tuua nende õiguste vähendamist, mis on ELi kodanikel praegu isikute vaba liikumist käsitleva kokkuleppe alusel. Samuti tuleks tagada, et ELi kodanikke ei diskrimineeritaks pikaajalise elaniku staatuse saamisel. Samuti võib olla vaja pöörata tähelepanu selliste praegu asjaomase liidu õigusega lubatud meetmete kirjeldamisele, mis on seotud alalise elamisõigusega isikute elamisõigusega, samuti teatamiskohustustele, mis on Šveitsi tööandjatel, kui töötajad tööle asuvad, ja Šveitsis tegutsema hakkavatel füüsilisest isikust ettevõtjatel.

5.2. Töötajate lähetamine

Ilma et see piiraks kohustust inkorporeerida töötajate lähetamist käsitlevad kehtivad ja tulevased liidu õigusaktid isikute vaba liikumist käsitlevasse kokkuleppesse, võib olla vaja leppida kokku konkreetsetes kohandustes, et võtta arvesse Šveitsi tööturu eripära ja tagada kokkuleppe kohaldamine. Ilma et see piiraks diskrimineerimiskeelu, põhjendatuse ja proportsionaalsuse põhimõtete kohaldamist, peaksid need kohandused piirduma teenuste piiriülesest osutamisest eelnevalt teatamisega, et hõlbustada teatavates sektorites riskihindamisel põhinevaid kontrole, finantstagatise andmisega teenuseosutajatele, kes ei ole oma varasemaid finantskohustusi täitnud, ning füüsilisest isikust ettevõtjate selgelt piiratud ja konkreetsete dokumentide esitamise nõuetega. Liit võib samuti kokku leppida, et töötajate lähetamist käsitlevate liidu õigusaktide tulevased muudatused ei ole Šveitsile siduvad, kui need toovad kaasa lähetatud töötajate kaitse taseme märgatava nõrgenemise või vähenemise töötingimuste, eelkõige töötasu ja toetuste osas.

6. Kaupade ja reisijate raudtee- ja maanteeveo kokkulepe

Ilma et see piiraks kohustust inkorporeerida kehtivad ja tulevased liidu õigusaktid kaupade ja reisijate raudtee- ja maanteeveo kokkuleppega hõlmatud valdkondadesse, võib nendes valdkondades kokku leppida konkreetsetes piiratud kohandustes. Kohandused ei tohiks mõjutada kokkuleppe kohaldamisala, mis hõlmab ka rahvusvahelist reisijatevedu, välja arvatud Šveitsi puhtalt riigisiseseid veod (st riigisiseseid pikamaa-, piirkondlikud ja kohalikud veod).